

Jó gyakorlat

Felzárkóztatás, fejlesztés a Javítóintézetben

„Az iskolában a tanulás az kulcsfontosságú tevékenység, mely alakítója és forrása az interperszonális kapcsolatok szerveződésében, realizálási területe a pedagógus és a gyermek együttműködésének.

A tanulás eredményessége szemléletes mutatója az iskola munkájának. A tanulás sikere közös érdeke és célja a pedagógusnak és gyermeknek egyaránt. A pedagógus legfőbb célja, megteremtse a gyermekek számára az értelmes tanulás feltételeit, ezáltal biztosítva a fejlődésük optimális ütemét. Sikert akkor érhetünk el, ha a gyermek érett, tanulásra alkalmas.”

(Porkolábné Balogh Katalin)

Növendékeinknek a beiskolázástól kezdve sokáig, illetve elbocsátásáig a tanulás lesz a legfontosabb tevékenységi forma, melynek minősége befolyásolja iskolai karrierjét, személyiségét, életét.

Az iskolába lépéskor sok pozitív és negatív érzélem kering a gyermekekben. Bizonytalan várakozás, szorongás az újtól. Talán ott lapulnak még a régen elfelejtett érzések, amelyek egy hat éves gyermekben élnek, a megfelelni-vágyás a szülőknek, a szűkebb környezetnek. Ha növendékeink, a 12-21 éves fiúk leküzdik a kezdeti szégyenérzetet és az ellenállást a tanulással szemben, akkor fel tudják idézni, a felszínre tudják hozni ezeket a régi emlékeket.

A kisgyermekek elsősorban azért teljesítenek, hogy örömet szerezzenek a szülőknek, tanítónak. Cserébe szeretetet, elismerést várnak. Itt sincs ez másként. Ha a tanulás értékére rávilágítunk, megértetjük velük, hogy számukra ez kiút lehetne, akkor ez most is így működne. A tanár-diák viszony meghatározza a fiúk tanuláshoz való viszonyát. azok a gyerekek, akiknek nem nehéz betartani az iskolai követelményeket, a család és az iskola elvárásai összhangban vannak, több elismerést, pozitív visszajelzést kapnak. Ez növeli a tanulási kedvét, önbizalmát. A pedagógus elismerése lesz az értékmérő, ehhez mérik önmagukat és egymást. Az a gyerek, akit a pedagógus sokat dicsér, a figyelem középpontjába

kerül, keresik a gyerekek a társaságát, elfogadják véleményét. Későbbiekben pozitívan fog alakulni tanulási karrierje, személyiségfejlődése, a tanulás belső motivációjává válik.

A teljesítményzavarokkal küzdő gyermek hamar rájön, hogy nem tud annyi feladatot, annyi idő alatt elvégezni, mint társai, ezért lemarad. Ez a gyermek nem kap dicséretet. Kezdetben még megvan a bizakodása, aztán az is alábbhagy.

Mivel nem tudnak vagy csak részben tudnak eleget tenni az iskolai követelményeknek, a teljesítményproblémához, általában viselkedési probléma is kapcsolódik. Eljuthatnak ezek a gyermekek az alacsony önértékeléshez, önbizalomvesztéshez. A teljesítményük rontja a szociális pozíciójukat, hiszen a társaik értékelése a pedagógiai értékelés függvényében alakul ebben az életkorban. Ezeket a gyerekeket a szociális kapcsolatok megromlása érinti a legérzékenyebben, s a legkülönbözőbb módon próbálják a pedagógus és a társak figyelmét maguk felé irányítani. Ez a torz viselkedés megnehezíti a beilleszkedést, elindíthat egy antiszociális személyiségfejlődés irányába is. Ami az itt tanuló fiúknál be is következett.

Minden gyermeknek alapvető joga van tanulni és tudni. Biztosítanunk kell számukra a képességei kibontakozását, olyan körülményeket kell teremtenünk, melyek lehetővé teszik a társadalomba való beilleszkedést, illetve a normákhoz való alkalmazkodást.

„Számos kutatás alátámasztja, hogy a társas és családi beilleszkedési, illetve viselkedési-és tanulási zavarok a kisiskolások és serdülők körében viszonylag gyakori jelenség. A kognitív fejlesztés mellett a gyermekeknek szükségük van az egyéni működésüket kibontakoztató támogatásra is. A cél a gyermekek mentális, motorikus, szociális, érzelmi képességeinek, készségeinek a maximális fejlesztése, ami előre vetíti a gyermekeknek a társadalomba való beilleszkedését.

Minden gyerek tanulási nehézségei egyedi és egyedi fejlődési folyamatban alakul ki.”(Porkolábné BK)

Az iskolában szorgalmi időben biztosítunk tanulóink számára egyéni fejlesztést, heti egy-két alkalommal. A fejlesztés nem rátanítás, korrepetálás. A foglalkozásokon logopédiai vizsgálati tesztek segítségével tárjuk fel a hiányosságokat, melyek a képességek egyenlőtlen fejlődését támaszthatja alá és megmutatja az elakadás fázisát. És onnan, az elakadástól kell kezdeni a foglalkozást, azokat a hibákat kell kiigazítani.

Tanulási zavar nehézség: (elméleti áttekintés)

Voltaképp alig magyarázható állapot olyan gyerekeknél, akik átlagos vagy magasabb intelligencia övezetbe tartoznak, de mégis jelentősen elmaradnak az értelmi tanulásban. A tanuló ép értelem és ép érzékszervek mellett a képességeinél gyengébb teljesítményt produkál.

A tanulási zavarok a központi idegrendszer diszfunkciójának (MCD) , illetve annak következményének tekinthető. Egyes területeken mutatkozó nehézségekben jelennek meg: a figyelem, az emlékezet, gondolkodás, koordináltság, beszéd, olvasás, írás, betűfelismerés, számolás, szociális kompetencia, emocionális érettség.

Megnyilvánulásai lehetnek:

- a figyelmét csak rövid ideig tudja az adott feladatra összpontosítani
- nem észleli megfelelően a látott, hallott információkat, nem veszi észre az azonosságot, különbözőséget
- emlékezete pontatlan, rövid távú
- bizonytalan a téri tájékozódásban, a téri irányok ismeretében
- mozgáskoordinációja sokszor határozatlan
- írásbeli munkái csúnyák, kuszák, rendezetlenek
- nyelvi kifejezése szegényes
- viselkedésére általában jellemző a határozatlanság, szétszorttság, alacsonyűrőképességű
- teljesítménye ingadozó
- gyenge ritmusérzék, sorba rendezési problémák.

Neuropszichológiai elméletek:

Abból a feltételből indul ki, hogy a tanulási nehézségeket olyan minimális cerebrális agykárosodás idézi elő, amely szelektív hallásából faladóan igen változatos deficiteket okozhat, eltérő tünetek kiváltója lehet.

Clements:

- hiperaktivitás
- perceptuomotoros zavarok
- emocionális labilitás
- általános koordinációs deficitek
- figyelem zavarok
- impulzivitás
- gondolkodás és memória zavar
- olvasás, számolás, írás, helyesírás zavar
- beszéd és hallás zavarok
- EEG rendellenesség

Okai Rutter szerint:

- fertőző betegségekből visszamaradó agyi sérülések enyhébb változata
- a terhesség, szülés körül fellépő sérülések következménye
- biokémiai faktorok hatására kialakuló diszfunkció
- örökletes anyagcsere zavarok

Perceptuo-motoros elméletek:

Frostig szerint a zavarokat perceptuo motoros rendszer elégtelen koordinációja és integrációja okozza.

A motoros fejlődés elégtelenségei nem csak a szenzomotoros, hanem a kognitív funkciók területén is lemaradást okozhat. Ezzel párhuzamosan a gyermek pszichés-emocionális fejlődése is sérülhet. A gyerek úgy kompenzál, hogy a magatartási problémára tereli a figyelmet.

Frostig szerint a zavar a kora gyermekkori tanulási tapasztalatok elégtelenségére vezethető vissza. Hiányos test séma, tájékozódási bizonytalanság jellemzi ezeket a gyermekeket. Wedell szerint a hibás vizuális észlelés nem ad elegendő és pontos információt a gyermeknek, így be kell vonnia egy másik észlelési forrást. Ez legtöbbször a tapintásos tájékozódást ami sok mozgással jár, így alkalmat teremt a rendbontásra. Ezek a mozgások igen ügyetlenek, koordinálatlanok.

Viselkedéslélektani megközelítés:

A tanulási zavart viselkedéses problémának tekinti. Viselkedés terápiával kell korrigálni.

Pszicholingvisztikai elméletek:

A gyerek a nyelv segítségével tájékozódik a világban. A megjelenő artikulációs problémák, a szegényes szókincs és ha a gyerek nem szimbolikus folyamatként használja a nyelvet, jelzője lehet a tanulási zavaroknak. Nagyon fontos, hogy az auditív percepció, az auditív diszkrimináció és az auditív memória megfelelően fejlett legyen, hiszen ezek együtt adják az olvasástanulás alapját.

A tanulási nehézség diagnosztizálása rendkívüli körülményt igényel.

Az elhamarkodottan, túl korán kimondott diagnózis néha majdnem halálos ítéletként hangzik. „Leírhatjuk” a gyermeket, s ha „rossz” jövőt jósolunk neki, az többnyire valóra is válik, különböző lelki mechanizmusok okán. A túl korai diagnózis kimondása (óvodás korban, első osztályban) képes a diszlexia felé sodorni a gyermeket, míg a meggyőződés, hogy képes megtanulni olvasni, megnyugtatja a gyermeket, önbizalmat ad neki javítja önképét, s –ha csak nem valódi diszlexiás- elindítja őt az olvasás tudás felé. (Pygmalion-effektus) Az alulszocializáltság is egy ilyen lehetőség. Természetesen vannak olyan kórképek, amelyek nagy biztonsággal felismerhetők és korai diagnosztizálásuk fontos is, mert így kap esélyt a gyermek a sajátos fejlődés időben történő korrigálására vagy megelőzésére. Valószínűsíthető, hogy egyes ráutaló jelek már korán megmutatkoznak, de ezeket egyértelműen, kizárólagosan a tanulási zavarra/nehézségre utaló jelekként értelmezni nem tanácsos, A személyiség egyéni sajátosságot, jellemzőt hordoz, óvodás korban még nem különíthető el a normálison belüli sajátos szerveződéstől, ami „mássá” teszi a gyermeket.

A tanulási nehézség/zavar 8-9 éves korban állapítható meg biztonsággal.

A tanulási nehézségek háttérében mindig az egyenlőtlenül fejlődő képességeket lehet felfedezni. Az alapképességek megfelelő szintű elsajátítása az óvoda és az alsó tagozat feladata, amelyekhez az intézményeknek kötelessége minden gyermeknek egyenlő esélyt biztosítani. Az alapképességeket csak a megfelelően fejlett képességek birtokában lehet elsajátítani.

A tanulási nehézség/zavar érinthet csak egy területet is.

Diszlexia:

A diszlexia tünetei különbözőek lehetnek. Előfordul hangtévesztés a beszédben, olvasásban betűtévesztés, szócsere vagy összetett szavak elő- és utótagjainak megcserélése, a gyermek nehezen ismeri fel a leírt szavakat, nehezen olvas össze betűket, nem érti, amit olvas. Olvasás közben gyakori a szótag-szó- kihagyás, félreolvasás, más szavakkal történő helyettesítés. Jellegzetesen lassú, akadozó az olvasás.

A zavar jelentősen kihat az iskolai teljesítményre.

Oka lehet környezeti károsító hatások (pl:szülési sérülés), szenzoros/perceptuális diszfunkció, alacsony színvonalú nevelés-oktatás.

Diszgráfia:

Az írásbeli kifejezés zavara. Az íráskészség lényegesen alatta marad a gyermek biológiai kora, mért intelligenciája vagy életkora szerinti képzettsége szintjének.

Tünetei: a gyermek írása helyesírási hibákkal telített, a szóhatárokat nem érzékeli, szótagokat kihagy, ezért egybeírások észlelhetőek, az írás külalakja kusza, rendezetlen, maszatos, betű-szókihagyások jellemzik. Oka lehet genetikai hiba, szülési sérülés, tartós hypoxiás állapot, rossz, elhanyagoló családi háttér.

Diszkalkúlia:

Számolási zavar.

A gyermek nehezen vagy nem alakít ki számfogalmat, nehezen ismeri fel a számképeket, nehezebbre esik a számlálás, számolás. az alapvető matematikai műveletek megtanulása néha éveket vehet igénybe.

Tünetei: számjegy arófia, a maradék továbbvitelének hiánya, szabály felismerési gyengeség. A diszkalkúlia okai ugyanazon forrásokban keresendők, amiben a többi tanulási zavar/nehézség.

A diszlexia, diszgráfia, diszkalkúlia gyakran járnak együtt, gyakori halmozott tüneti megjelenés. A tanulási rendellenességgel legtöbbször részképesség kiesések, egyes területeken történt fejlődésbeli elmaradások okozzák.

A fejlesztés szempontjai és módszerei:

Pszichológiai fejlesztésen nem fejlődési ütem mechanikus felgyorsítását vagy rátanítást értünk, hanem a fejlesztendő korosztály érési folyamatához biztosít megfelelő tárgyi- és szociális környezetet.

Szempontjai:

- a fejlesztés időben elhúzódó, folyamatos befolyásolást jelent
- tudatos vezérlésre szükség van, hiszen pedagógiai helyzetteremtéssel, megfelelő tárgyi feltételekkel érhetjük el a pszichés funkciók beindulását.

A korai fejlesztés eredményes a tanulási zavarok kialakulásának megelőzésében. Mind a prevenció, mind a korrekció fejlesztésben a mozgásra építünk.

Prevenció:

Megelőző fejlesztés, támasznyújtás.

Korrekció:

A fejlődési ívben bekövetkezett megakadás, lemaradás rendezésére irányuló beavatkozás. A fejlesztés során szem előtt kell tartani a komplexitás elvét. Fontos az elfogadó, megerősítő jelenlét, biztatni kell őket arra, hogy önmagukban bízzanak, ezáltal gyorsabban kibontakozzanak.

Be kell tartani a lépcsőfokokat:

- mozgásfejlesztés: nagymozgás, egyensúly gyakorlatok, szem-kéz, szem-láb, koordináció, finommozgás
- testséma fejlesztés: vizuális figyelem, auditív figyelem, vizuális percepció, auditív percepció, Gestalt-látás, tapintásos észlelés, mozgásos észlelés, térpercepció-téri viszonyok, keresztcsatorna
- verbális fejlesztés: tárgyak neve, cselekvések neve, testrészek neve, irányok, helyzetek, idő, alapformák, színek, méret, hasonlóság, különbözőség és ellentétesség.

A direkt megközelítés helyett az indirekt megközelítési módot helyezük előtérbe. Az egyedfejlődési fázisokon végigmenve keressük azokat a szinteket az egyes képességek fejlődésében, ahol biztosan mozog a gyerek, hiszen a fejlesztés a teljesítményt létrehozó

funkció kialakítására irányul.

Lassan és türelmesen kell gyakorolni, játékos formában. Minden játéknak minősül, amit a gyerek újra és újra szívesen játszik, emlékezik rá. Hinni kell a tevékenység transzferhatásában.

A fejlesztés körülményei :

- nyugodt, struktúrált játékhelyzetet teremtsünk
- fel kell kelteni az érdeklődést
- figyelembe kell venni a gyermek teherbíró képességét, fáradékonyságát
- személyes kapcsolatot kell kialakítani
- kis csoportlétszámot kell kialakítani
- meg kell engedni a pihenést fáradtság esetén
- a foglalkozások időtartamát fokozatosan kell növelni.

Fontos az állandó kontaktus fenntartása. Nem szabad versenyhelyzetet felállítani. A fejlesztőpedagógusnak nem szabad büntetni, de túlzott dicséret is hatástalanná válhat.

Jó érzékkel meg kell találni az arany középutat.”(Porkolábné dr Balogh Katalin:
Fejlesztőpedagógia Tk)

Jó gyakorlat a Javítóintézetben

A módszer előkészítő időszaka

Diplomamunkámban írt esszém valóságghűen mutatja be akkori gondolataimat.

„Nagyon régóta tanítom azokat a serdülőkorú fiúkat, akik bűncselekmény miatt kerültek ide, Aszódra a Javítóba és sokan nem tudnak írni, olvasni. Kétharmad részénél több a hátrányos helyzetű, roma tanuló. A gyereket nem lehet megjavítani. A múltat sem lehet kijavítani, sőt az okozott sérüléseket sem. A helyzeten lehet javítani. A bepiszkolódott ablakot lehet lemosni, amelyen keresztül nézte eddig a világot. „Íme tisztán láthatod a világot, ami kint van. Nem olyan a világ! Gyere megmutatom!”

De mit tud elérni az, aki tizenhét évesen második osztályos vagy nem tud írni, olvasni? Mit

tud elérni, aki nem tudja melyik ország fővárosa Budapest? Mit tud elérni, aki nem tud a társadalmi normáknak megfelelően viselkedni, mert eddig ezt senki nem mutatta meg neki, mit és hogyan kell? Mit tud elérni az, akinek egyetlen módszere van az indulatai kezelésére, az erőszak, az agresszió. Mit tud elérni, aki nem tanult meg szeretni, nem bízik senkiben, önértékelése negatív, önbizalma nincs, nem tud alkalmazkodni, másoknak segíteni? Íme az alaphelyzet! Ebből kell kiindulni. De! Van itt más is. Mesére nyíló tág szemek, szeretetre való éhség, boldogság az elismerő, elfogadó szótól, hálás tekintetek. Ritka, de van. Lehet, hogy kevésnek tűnik ez, lehet. De sokkal erősebb. Ezt kell a nevelőnek kinyitni! A Javító tanít, nevel, bármerre is vigye az élet azt, aki megjárja. Mindenkinek ad valamit. Akár tudja, akár nem. Aki ide belép, megfogom a kezét és csak vezetem. Képes jobbá lenni, értékessé formálni az életet, csak akarnia kell. Meg tud tanulni élni. Helyesen élni, úgy, hogy elfogadja a társadalom, de közben nem kell feladni saját magát.” (2011. Szakdolgozat részlet)

Az alapfokú oktatás-nevelésben a tanuláshoz nélkülözhetetlen a pszichés funkciók fejlesztése. A tanulók között meglévő eltérések, differenciált oktatásszervezést teszik szükségessé. A készségfejlesztésben hangsúlyos szerepük van a közvetlen érzéki tapasztalatoknak, a tárgyi cselekvés megismerésének. A tanuló fejlesztésének hosszú folyamatában, az aktuális igényeknek megfelelően kell módosulnia a pedagógiai folyamatnak.

A fejlesztőpedagógus szakképesítő tanulmányaim ideje alatt, kísérleti jelleggel, a tanítási óráim mellett, heti 2-4 órában egyéni fejlesztésben részesültek a vizsgálatok alapján feltárt tanulási nehézséggel küzdő növendékek. A tanulók tanítási óráról jöttek a foglalkozásra, illetve szükség szerint a növendék csoportjában folyt a foglalkozás. Jól megfigyelhető volt a fejlődés munkabírás, kitartás, figyelemkoncentráció, kooperatív gondolkodás, auditív-vizuális figyelem, finommotorika, szociális készségek terén.

Alkalmazott módszerekről

Az előző évek tapasztalatai alapján kidolgoztam egy fejlesztő-oktató módszert, amit sajátosan a Javítóintézetekre lehetne vonatkoztatni.

Egy tanulói csoportot hoztunk létre azoknak a növendékeknek, akik nagyon kevés osztállyal rendelkeznek, illetve azokat a gyerekeket is ide iskolázzuk be, akiknek megvan a magasabb osztályról a bizonyítványuk, de a tárgyi tudásuk nem fedi azt.

Alakítottunk egy Szakmai csoportot, a pszichológus, gyógypedagógus kollégákkal.

Szakmai csoportunk végzi a beérkező növendékek pszichológiai, pedagógiai és tanulási készségek felmérését.

Fejlesztőpedagógusként tagja lettem ennek a csoportnak.

Az esetek többségében a növendékek személyes anyaga rendkívül hiányos. A bizonyítványon kívül nem kapunk tájékoztatást a tanuló esetleges tanulási problémájáról. Az általunk készített vizsgálatok alapján felfedezett tanulási nehézség, zavar előzőleg sehol nem szerepel. Ha van köztük Szakértői vagy pszichológus által készített vizsgálat, tanulási nehézségről, zavarról, BTM, SNI vagy ADHD-s státuszról, egy évnél jóval régebbiek, nem érvényesek. A növendék gyenge képességeinek mértéjéről, tantárgyi tudásban való elmaradásról legtöbbször csak a bizonyítványban szereplő előző iskola funkciójáról tudunk következtetni.

A növendékek, a Bírósági ítélettől függően, az év bármely napján érkehetnek intézetünkbe. Feladatom, hogy a beérkező, befogadott fiúkat, a megérkezésük napjaiban meglátogassam a Befogadó csoportban.

A vizsgálat menete

Logopédiai vizsgálatok kézikönyve segítségével felmérem a növendékek pillanatnyi tájékozottságát, készségeit írás, olvasás, beszédértés, kommunikációs készségek és matematikai készségek terén.

Beszélgetés során elmondhatja a növendék, hol lakik, mesél családjáról, előző iskolájáról. Így feltárhatom műveltségi szintjét, kommunikációs készségeit, esetleges szervi (beszédhiba, látás, hallás), viselkedésbeli zavarait.

Rövid mondatokat diktálok negyedikes vonalazású füzetbe. Ekkor megfigyelem a kezességét, íráskészségeit, következtethetek a térlátás kialakultságára, helyesírás bevérsődésének szintjére. Szöveget olvas hangosan, a szövegre felolvasott kérdésekre szóban válaszol.

A négyzettrácsos füzetben matematikai feladatokat diktálok. Kiderül, hogy a matematika nyelvezetét ismeri-e, kialakult-e a számfogalom, tudja-e az alpműveletek analógiáját .

A vizsgálat során kiderül az is, hogy kinek van szüksége további vizsgálatra, hogy kiderítsük az esetleges tanulási nehézséget, zavart.

A felmérés eredményeit megosztom a szakértő kollégákkal, vezetőimmel. A tapasztaltak alapján iskolázzuk be a fiúkat a számára legmegfelelőbb évfolyamba.

A beiskolázás a tanév során folyamatos, akár a bizonyítványában szereplő osztályfokba, akár az Alsó-Fejlesztő osztályba.

Feladatom, olyan fejlettségi szintre hozni a tanuláshoz nélkülözhetetlen pszichikus funkciókat a fejlesztés módszereinek felhasználásával, hogy a növendékek az alapvető tananyag elsajátítására megfelelő idő biztosítása mellett felkészült legyen. A tanulókat fogékonyá, befogadóvá kell tenni az olvasás, számolás, a közvetlen megtapasztalható természet és a társas kapcsolatok iránt, miközben teret adunk az életkori sajátosságoknak.

Iskolánk ezzel a módszerrel lehetőséget nyújt a tanulásban hiányos ismeretekkel beérkező növendékeknek, hogy felzárkózzon a bizonyítványa szerinti következő osztályfokhoz. Igyekszünk kis létszámú osztályt alakítani. Ez azért is nagyon fontos, mert az állandóan változó osztályösszetétel számos konfliktushoz vezethet. Azért is figyelemre méltó helyzet ez, mert a már csoportjában megszokott környezetéből kimozdul a növendék, az iskolában más csoportbeli gyerekekkel is találkozik, megindulhat a hierarchia –harc közöttük.

Az Alsó-Fejlesztő osztályban is, munkájukat bemeneti tantárgyi tudásuk felmérésével kezdik a növendékek. Ezek alapján tudom megállapítani a tananyagbeli konkrét hiányosságokat. Hogy minél magasabb iskolai végzettséget érjenek el az ítéletük leteltének végére, lehetőséget biztosítunk tanulóink számára, hogy ha a tanulási folyamatban bekövetkezett megakadást tanév közben sikeresen feloldotta, a tantárgyi készségeket megszerezte, akkor tanév közben visszahelyezzük a bizonyítványában szereplő osztályba. Ott a tananyag pótlása után tud haladni társaival. Azok a növendékeim, akik tanulási nehézségeik miatt lassabban képesek az elakadást feloldani, haladni a tananyag elsajátításában, ők maradnak az alsó osztályban még pár hónapot vagy még egy ciklust, (egyéni befogadóképességtől függ) folytatva az elsajátítást, a tanmenetben megfogalmazott tananyaggal.

A fejlesztő csoport tagjai heti 4 napot járnak iskolába, naponta 6 tanítási órán vesznek részt. Az órarendbe beépítettünk matematika, magyar, környezetismeret órákat. Az elakadás, elmaradás leküzdéséhez szükséges tananyag elsajátítása mellett a fejlesztésben meghatározott módszereket alkalmazom, természetesen ráalakítva a mindenkori „gyerekanyagra”.

A tanulókat egyéni haladásuk ütemében vizsgálom újra. Előfordul, hogy a tanév közben elérte azt a szintet tanulmányaiban, ami a bizonyítványában szereplő évfolyam minimum követelménye, ekkor áthelyezzük a bizonyítványában szereplő következő évfolyam osztályába.

Az oktató-fejlesztő tanórákon az indirekt megközelítési módot helyezem előtérbe. Hinni kell a tevékenység transzferhatásában.

Ezen kívül azokat a fiúkat, akiket nem tudunk közösségben oktatni és tanulási nehézségei vannak, délutáni, egyéni fejlesztésen foglalkozom vele.

Módszerek, fejlesztési területek:

- szocializáció terén:
  - napirend
  - rendszeres folyamatos munkára szoktatás
  - kapcsolatteremtési készségek javítása
- mozgás terén:
  - nagymozgás a délutáni sportfoglalkozásokon zajlik
  - finommozgás: ízületek lazítása, koordinációs mozgás
  - szem-kéz koordináció
  - manipulációs készség
- kognitív képességek terén
  - auditív figyelem, emlékezés
  - beszédértés, beszédészlelés (utasítások megértése, azonosság-különbözőség, szóértés, szövegértés)
  - szókincsfejlesztés
  - gestalt-látás (rész-egész viszonya, összefüggések)
  - alak-háttér differenciálása, egységek kialakítása
  - szerialitás (sorozat felismerése: betűk, számok egymás után= szó, szám, vizuális ritmus, időrendiség, műveleti sor)
  - vizuális figyelem, emlékezés (alakállandóság, azonosság-különbözőség)
  - olvasási, írási, számolási, szövegértési készségek fejlesztése (helyes hangsúly, helyesírás, szókincsbővítés, mondatok jelentéstartalma).

Ideális körülmények:

- nyugodt, strukturált környezet kialakítása
- fel kell kelteni az érdeklődést (egyre nehezebb)
- személyes kapcsolat kialakítása
- kis csoportlétszám
- meg kell engedni a rövid pihenést fáradtság esetén
- a foglalkozás időtartamát fokozatosan emelni kell
- nem állítok fel versenyhelyzetet
- pozitív értékelés, nem a hibát emelem ki (nem jelölöm aláhúzással)
- nem osztályozok elégtelennel
- jó érzékkel kell megtalálni az arany középutat.

Készítettem egy felmérést munkámról, számszerűen mutatja meg, mennyi tanuló részesült oktatásban az Alsó-Fejlesztő osztályban és milyen eredménnyel.

2014. és 2018. január között készült a megfigyelés.

Ebben az intervallumban 269 növendéket vizsgáltam meg. 34-tanulónak 8., 4-tanulónak 9., 2-tanulónak 10. osztályt igazoló bizonyítványa volt. Ők szakmai oktatáson vehettek részt. A felméréseim alapján 102 fiút Alsó-Fejlesztő osztályba, 127 növendéket felsőbb osztályokban tudtunk beiskolázni.

Az Alsó –Felzárkóztató osztályból 93 tanulót a tanítási ciklus közben tudtunk felsőbb osztályba, a bizonyítványának megfelelően helyezni. Ők sikeresen behozták a lemaradásukat. 9 növendéknek nem volt meg az alsó évfolyamról szóló bizonyítványa. Közülük 6 fő sikeresen elvégezte a 4. osztályt és intézetünkben folytatta tovább tanulmányait az 5. osztályban. 3 fiú az Alsó-Fejlesztő osztályból számolt le, ítélete leteltéig nem tudott osztályt elvégezni, nagyfokú tanulási zavara, akadályozottsága vagy távolléte (szökésben tartózkodik) okán.

A számadatok bizonyítják a tanításba beiktatott, az Alsó-Fejlesztő osztályban alkalmazott egyedi módszer hatékony, a fiúk kiegyensúlyozottabb előmenetelét szolgálja.

Általam, az intézetünkben használt tantárgyi követelmények

Az összevont osztályos tanulásszervezés a hazai oktatásügy mostoha gyermeke. Az osztály Comenius értelmezésében, azonos életkorú, azonos tananyagot, azonos idő alatt elsajátító gyermekek csoportja. Az osztállyal való tanévenkénti továbblépés feltétele a közös, minimum követelmények elsajátítása, teljesítése. (M.Nádasi Mária: Az osztály szervezeti keretei, részlet)

Iskolánkban a növendékek osztályba sorolása a tudásszinttől függ, életkor szempontjából heterogén, különböző osztályokból összeállított tanulócsoport az Alsó-Fejlesztő csoport.

A tananyag feldolgozásakor a háromlépcsős tanulásszervezést alkalmazom:

- frontális tananyag ismertetés
- a megértés szintjének individuális (egyéni) nyomon követése
- azonos vagy hasonló problémákkal küzdő növendékek csoportoktatása.

A növendékek haladási tempója életkortól független, bizonyos tantárgyat tanulhat magasabb

vagy alacsonyabb szinten, ha az adott tantárgyból számottevően gyorsabb vagy lassúbb az elsajátítás üteme. Eképpen elkerülhető a bukás, mint mechanikus évfolyamisméltés a maga hátrányaival együtt.

A tanítás során tapasztaltam, hogy a meglévő tankönyvek, munkafüzetek nem elegendők, tartalmukban nem megfelelőek az ideérkező, tantárgyi tudásban lemaradt, a tanulási nehézségei miatt elakadt növendékek oktatásához. A feladatom, a tanulás megszerettetése, az ismeretek megszerzése iránti vágy felkeltése, a tanítás megkönnyítése volt és ez mai napig is. Tudjuk, hogy az egyéni vagy kiscsoportos fejlesztés időben elnyúló, hosszú folyamat, mely nem rátanítást jelent, hanem a tanulásban történt elakadást oldjuk fel. A céloom elérésének érdekében egy sajátos tanmenetet készítettem (a mesékre alapozva), melybe a tananyaggal párhuzamosan építettem bele a fejlesztő módszereket, amit a sok év alatt szerzett tapasztalatok szerint alakítottam, bővítettem a mai formájára és alakul, formálódik folyamatosan a növendékeim szükségleteihez igazodva. Az egyéni szükségleteket minden növendék esetében figyelembe kell vennem.

A tanmenet és a feladatlapok készítésénél figyelembe kell venni a serdülőkori és szociokulturális (nem egy növendéknek van már gyermeke) sajátosságokat, a fiatalok életében előforduló devianciákat (bűnözés, csavargás, gyógyszer, drog), ezek hosszabb-rövidebb ideig tartó használata nagyfokban rányomta bélyegét pszichés állapotukra, figyelemkoncentrációjukra, munkabírásukra. Azt sem szabad elfelejteni, hogy ezek a fiatalok esetenként több éve kimaradtak az oktatásból, esetleg magántanulók voltak.

Alsó-Fejlesztő osztályban alaptantárgyakat tanítok, magyar nyelv és irodalom, írás, olvasás, matematika és környezetismeret. Ezeknek a tantárgyaknak a minimum szintjét átalakítottam a növendékeink szükségleteihez.

A tanmenet tartalma szerint a 2. osztály minimum tantárgyi követelményének elsajátíttatásával indul a tananyag és tanév végére önállóan tudja használni a tanultakat. A 3.-4. évfolyam minimum követelményeinek elérése a cél.

A tanórákon a tankönyvet, munkafüzetet nem tudjuk használni, hiszen a feladatsorai a 6-10 éves gyerekeknek készültek, ezért azokból a tanulóink ismereteinek megfelelően választom ki a feladatokat, azokat átalakítva a jelen lévő növendékek képességeihez.

A tanmeneteket úgy állítottam össze, hogy nagyobb százalékban gyakorlóóra található, a bevésődés, megerősödés érdekében. Nem jelölöm konkrétan a feladatokat, azokat folyamatosan változtatom, alakítom a gyerekek tudásszintjéhez.

Számos feladatlapot készítettem, melyeket úgy állítottam össze, hogy többször is visszatér a

már megtanult anyaghoz a készségezintre emelés céljából. Az írásbeli műveletek rögzítése leginkább a négyzetrácsos, vonalas füzetben történik, így erősödik a térlátás, szem-kéz koordináció, az auditív, vizuális figyelem. Az értékelés folyamatos, a begyakorolt munkára jegyet kapnak, igyekszem pozitívumokat kiemelve. Figyelembe veszem a tanulók önmagához viszonyított fejlődését.

Az új témakör bevezetésekor a hibákat nem aláhúzással jelölöm (felkiáltójel, pont alatta). 1-5 számjegyekkel történik az osztályozás. Elégtelen osztályzatot a legritkább esetben kapnak a növendékek. Úgy gondolom, efféle rossz jegyet már kaptak sokat, ez nem hat rájuk ösztönzően. Addig gyakoroljuk a feladatot, míg mindenki el nem sajátította azt.

Mindhárom tantárgyhoz az évek alatt összegyűjtött, egyéni szükségletekhez készített, a használható tudás megszerzéséhez hasznosnak vélt, a tananyaghoz és a fejlesztéshez szükséges feladatlapokat sorba rendeztem egy-egy munkáltató könyvvé, formálása még folyamatban van, melyet a növendékeim az órán használnak.

Tanulási készségek vizsgálata

Név: -----Tksz: -----. _____
Szül: ___ 200. ___
Végzett osztály: ___-ről ___
Ítélet: ___ év hónap _____
Vizsgálat ideje: ___ 202 . _____

Kommunikáció vizsgálata:

(Beszélgetés a növendékkal)

- Hol élsz?-- -----
- Hányan vagytok testvérek? Te hányadik gyerek vagy a családban?-----
- Szüleid iskolai végzettsége, foglalkozása?-----
- Hol jártál legutóbb iskolába?-----
- Milyen tanuló voltál?-----

- Voltál-e óvodás -----
- Oszályismétlések voltak-e?-----.
- Meséj az otthoni
napirendedről!-----
-

Megfigyelési szempont:

- beszédhiba:-----nincs / pösze / dadog -----
- hallás, látás gyengeség:-----nincs / gyenge-----
- viselkedése: alkalmazkodó, visszautasító, nyegle, konform
- szókincese: megfelel korának, elmarad korosztályától.

Olvasás vizsgálata:

(Meixner Ildikó 2. osztályos szöveg)

A Pipitér utcában trafikusbódé áll a járda szélén. Gabi megáll előtte és bugzón sorolja magában: „Ilyen lendkerekes autóm már van, de ilyen kicsi buszom még nincsen!” Éppen elhatározza, hogy kérni fog ilyet édesapjától, mikor halk koppanást hall. Odanéz. Íme a lába előtt fekszik egy ugyanolyan pici busz a kövön!

Megfigyelési szempontok az olvasásra vonatkozólag:

- magában / hangosan olvas
- szótagolva olvas
- folyamatosan, lendületesen olvas
- szorongó
- hangereje: megfelelő / halk
- olvasása bizonytalan
- olvasás közben a szavak elején / végén megakad
- a szavak végét / elejét hibásan olvassa
- olvasáskor betűket / szótagokat téveszt

Kérdések a szöveg tartalmára: (szóban)

- Ki megy az utcán?
- Hogy hívják az utcát?
- Mi áll a járda szélén?

- Milyen autója van már a kisfiúnak?
- Mi tetszik meg neki?
- Váratlanul mi történik?

Megfigyelési szempontok a szövegértésre vonatkozólag:

- az olvasott szöveget megértette / nem értette meg
- a kérdésekre önállóan, emlékezetből adja meg a választ
- a válaszokat kikeresi a szövegből, helyesen adja meg / helytelen a válasz
- a válaszokat segítséggel tudja megadni (a szövegértés analógiáját nem ismeri)

Az írás vizsgálata:

Tollbamondás: (Meixner Ildikó: 2. osztályos szöveg)

(Negyedikes vonalazású füzetbe.)

„A varjú az ágon ül. Sajtot eszik. Arra megy a róka. Ellopja a sajtot.

Két kacsza totyog hápogva a tó felé. Zsupsz, máris pancsolnak, fürdenek benne. A bögyüket teleszedik pici halakkal, meg békalencsével. Finom, friss víz! - hápogják.

Könnyű nektek! - gondolja a gyík a parton. Én semmi pénzért nem mennék be a vízbe! Jobb nekem egy napos kövön sütkéreznem.”

Megfigyelési szempontok az írásra, helyesírásra vonatkozólag:

- kezesség:-----Jobbkezes / Balkezes----
- auditív emlékezete: jó / gyenge
- vizuális figyelem: megfelelő / nem látja át a füzetet / térlátása jó / gyenge
- írás tempója: megfelelő / lassú / rajzolja a betűket
- betűalakítása: szabályos / szabálytalan / írása egyéni / kiforrott
- a szavakat egyenletes szóközökkel írja
- a mondatokat nagy betűvel kezdi, végére írásjelet ír/ nem teszi meg
- auditív figyelme: megfelelő / gyenge (a mgh-msh hosszúságának jelölése)
- a helyesírás szabályait: ismeri /készségszinten tudja / nincs vele tisztában

Számolási készségek vizsgálata:

(négyzetrácsos füzetben, a műveleteket diktálva jegyzik le a növendékek)

1. Diktált számok:

43, 78, 112, 420, 503, 1010, 2003, 5100, 5130, 17006

2. Számolás fejben:

(A műveleteket diktálás útján írják le a növendékek)

$18+74=$	$65-43=$
$63+32=$	$78-66=$
$103+250=$	$258-72=$
$275+1343=$	$1300-72=$
$53+ \_ =$	$70 \ 36- \_ =20$
$18+ \_ =110$	$\_ -12=56$
$\_ +43=$	$256 \_ -43=90$
$\_ +508=1010$	$630- \_ =490$

3. Írásbeli műveletek:

(a műveleteket diktálás útján jegyzik le a növendékek)

78	129	1302	973
+178	+345	+ 795	+3471
-----	-----	-----	-----
902	1000	2303	13475
-178	- 521	- 795	- 7823
-----	-----	-----	-----
134×3	509×6	378×7	
-----	-----	-----	
295×58	$1037:3=$		

Megfigyelési szempontok a számolási készségekre vonatkozólag:

- négyzetrácsos füzetben jól/nem jól tájékozódik
- számemlékezete megfelelő/gyenge
- a mennyiség-számnév egyeztetése megfelelő/nem megfelelő
- matematika nyelvezetével, fogalmakkal tisztában van/nem értette
- számfogalom 20-as, 100-as, 1000-es számkörben kialakult/ nem alakult ki
- helyiérték fogalma kialakult/nem tudta lejegyezni a számokat
- írásbeli műveletek lejegyzésénél alkalmazza a helyiértéket/ nem alkalmazza jól
- a számolási analógiákat ismeri/nem ismeri/téveszt
- az írásbeli összeadást jól/nem jól értelmezi
- az írásbeli kivonást jól/nem jól értelmezi

- a maradékot megtartja, tovább viszi/nem tartja meg
- jól értelmezi a nullát műveletvégzés közben/nem értelmezi
- a szorzótábla bevésődése megtörtént/nem tudja a szorzótáblát
- a szorzásnál, osztásnál helyes irányt megtartja/nem tartja meg
- önálló munkára képes/segítséggel tudja megoldani a feladatot
- a magyarázatot megérti/nem érti meg
- magyarázat után képes/nem képes a feladatot elvégezni
- munkatempója gyors/lassú

A/az _____ osztályba beiskolázható.

Javaslat: __. _____

 Jerminé Nagy Mária

(Forrás: Logopédiai vizsgálatok kézikönyve Új múzsa kiadó

Szerzők: Török Gyula, Dékány Judit, Bittera Tiborné, Marosits Istvánné, Szabóiné Nagy

Éva, Feketéné Gacsó Mária, Korompai Istvánné, Porkolábné dr Balogh Katalin:

Fejlesztőpedagógia Tk., dr.M. Nadas Mária: Az osztály szervezeti keretei)

